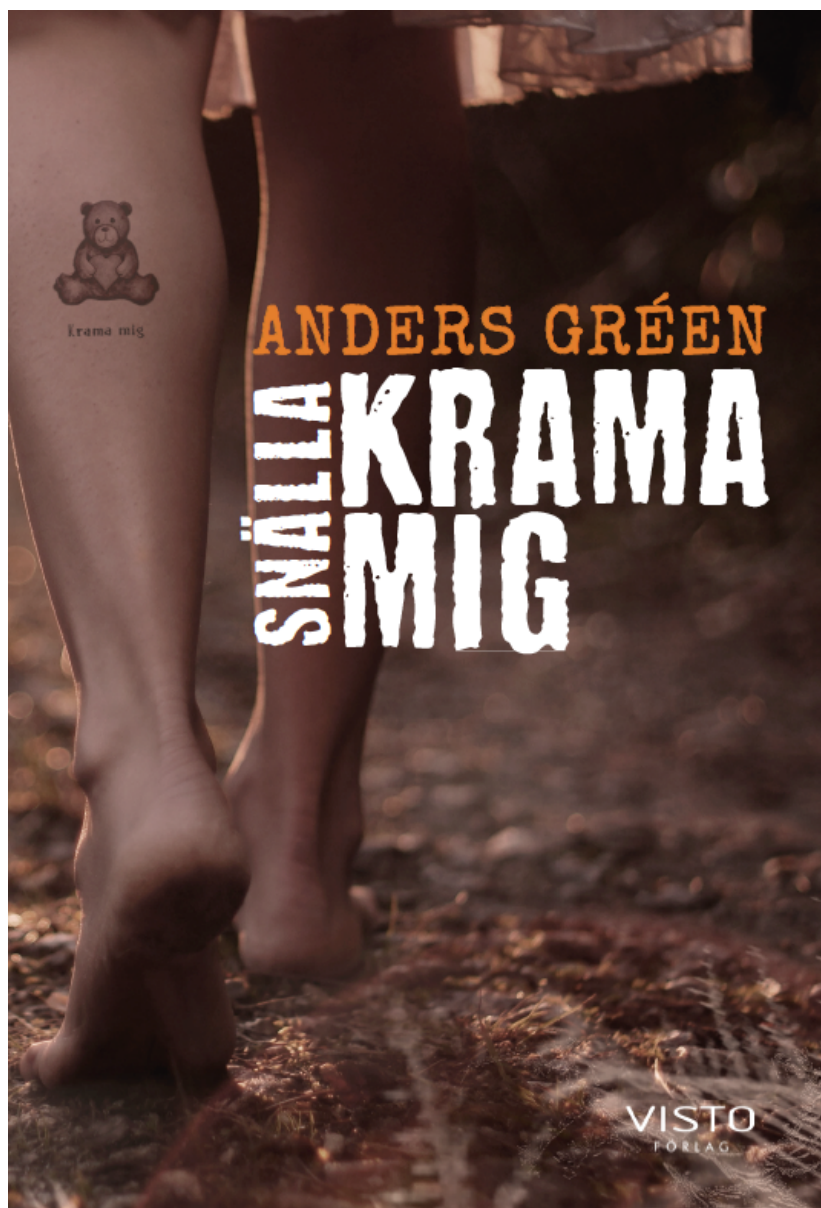

Mörkret som kan vara en mardröm för varje ungdom, för alla
föräldrar och för samtliga som värnar om dem som ska forma vår
framtid.

Studiehandledning

till romanen

Snälla, krama mig

”Jag hade ett behov av att skriva den här historien främst för att belysa de ungas perspektiv.”

Anders Gréen

Romanen ”Snälla, krama mig” är utgiven av Visto Förlag (2021) och skriven av Anders Gréen.

Studiehandledningen är framtagen av författaren själv med utgångspunkt i romanen.

Romanen och studiehandledningen är skyddade av upphovsrättslagen. All vidare distribuering av detta dokument till tredje part är inte tillåtet.

Kontaktuppgifter

E-post: andmargre@gmail.com

Hemsida: andersgreen.eu

DISPOSITION

1. INLEDNING

Syfte.....	s. 4
Kompletterande komponenter.....	s. 4
Studiehandledningens uppbyggnad.....	s. 4
Om författaren.....	s. 4
Om boken "Snälla, krama mig".....	s. 5

2. DISKUSSIONSFRÅGOR

Metod.....	s. 6
Frågepaket 1-9	s. 8-11

3. UTBILDNINGSBLOCK

Metod.....	s. 12
Utbildningsblock 1.....	s. 13
Utbildningsblock 2.....	s. 15
Utbildningsblock 3.....	s. 17
Utbildningsblock 4.....	s. 19

BILAGA 1	s. 21
BILAGA 2	s. 25
BILAGA 3	s. 30

1. INLEDNING

Syfte

Romanen ”Snälla, krama mig” har sin utgångspunkt i att många unga mår psykiskt dåligt i dagens samhälle och ofta står institutioner och vuxenvärlden handfallna. I boken problematiseras även det fria skolvalet på grundskolan.

Syftet med studiehandledningen är att erbjuda ett material att använda som stöd för dem som önskar bearbeta boken systematiskt ur ett pedagogiskt perspektiv.

Kompletterande komponenter

För att kunna arbeta med denna studiehandledning behöver boken ”Snälla, krama mig” utgiven på Visto Förlag läsas. Den finns att beställa i bokhandeln och på nätet. Se andersgreen.eu för försäljningskanaler.

Ytterligare bakgrund till bokens innehåll, och som kan vara ett komplement till detta dokument, ges i föreläsningen ”Snälla, krama mig: Vad döljer sig under ytan och vad kan vi göra åt det?”. Besök andersgreen.eu för mer information.

Studiehandledningens uppbyggnad

Handledningen består av två delar:

1. Diskussionsfrågor för bokcirklar och arbetsgrupper.
2. Tematiska kollegiala utbildningspaket att arbeta med tillsammans i arbetsgrupper.

Om författaren

Jag har ägnat sig åt skrivande till och från sedan tonårstiden. Det har blivit allt från noveller, påbörjade romaner, dikter, betraktelser av livet till uppsatser på universitetet.

Jag är legitimerad lärare i samhällsvetenskapliga ämnen och magister i pedagogiskt arbete. Under drygt två decennier har jag verkat i skolbranschen på olika nivåer och med olika uppdrag. Min drivkraft är och har varit att medverka till att så många elever som möjligt får en stabil grund att stå på inför vuxenlivet. Min förhoppning är att via mitt författarskap ha hittat en ny kanal genom vilken jag kan bidra till allas bästa genom att lyfta svåra frågor och belysa centrala samhällsperspektiv.

Om boken "Snälla, krama mig"

En tidig höstmorgon upptäcker Jonny en död kropp på den skola där han arbetar. Den kriminologiska expertisen menar att det är högst sannolikt att någon på skolan har en koppling till dödsfallet.

Jonny lider av ett samvetskval. Hans bristande agerande kan eventuellt ha bidragit till dödsfallet och hans ånger driver honom till att försöka hitta en förklaring till det inträffade. Med stöd av sina nedtecknade upplevelser och minnen börjar han leta efter ledtrådar samtidigt som polisens utredning fortskrider.

Det som har hänt och händer får Jonny att inse att barn och ungdomar i mångt och mycket får betala priset för samhällets förändringar. Vuxenvärlden ger allt oftare den unga generationen mindre och mindre uppmärksamhet och lämnar dem ensamma åt sitt öde.

Samtidigt skakas Jonnys tilltro till samhället om i grunden. I takt med att allt fler välfärdssektorer privatiseras öppnas marknaden upp för olika aktörer som konkurrerar om samhällsmedborgarna som om de vore handelsvaror.

2. DISKUSSIONSFRÅGOR

Metod

Oavsett om det är en stor eller liten grupp som ska bearbeta boken tillsammans behövs en person som leder arbetet framåt. Denna person ska ha läst boken noga och vara väl insatt i denna studiehandledning.

Tillse att alla deltagare har läst boken och att det finns några exemplar tillgängliga.

Oavsett gruppstorlek är det gynnsamt att börja med att låta deltagarna skriva ner sina frågor kopplat till boken (om de inte redan gjort det). Gruppens medlemmar kan sedan dela med sig av detta till varandra. Samtalsledaren noterar de frågor som kommer upp och gruppen kan tillsammans kategorisera och välja ut några av dem att diskutera.

Alla tillsammans kan också använda sig av metoden PMI (Plus, Minus, Intressant) för att snabbt kartlägga deltagarnas syn på boken. Låt alla fundera under t. ex en minut över vad som var bra (Plus), på samma sätt kopplat till det som var mindre bra (Minus) och det som inte går att kategorisera (Intressant). Samtalsledaren kan sedan låta alla dela med sig utifrån de tre kategorierna och notera detta t.ex. på en whiteboard eller ett papper. Även utkomsten här kan bli ett underlag för fortsatta diskussioner.

Om antalet personer maximalt uppgår till sju personer, kan dessa delas in i en gruppering med en samtalsledare. I annat fall är det gynnsamt att bilda grupper om maximalt fem personer. Tillse att det finns en samtalsledare i varje gruppering som ansvarar för att fördela ordet och hålla tiden.

Beroende på hur mycket tid som finns till förfogande kan den som leder arbetet själv lägga upp en struktur. Förslagsvis bestämmer gruppen ett tidsspän och vilka frågor som ska avhandlas. Om flera mindre grupperingar förekommer i gruppen är det att föredra att med jämna mellanrum återsamlas för att dela tankar och idéer mellan grupperna.

Exempelvis kan olika innehållsdelar avhandlas under 15 minuter åtföljt av en gemensam samling för att sedan fortsätta i undergrupperingen antingen med en fortsatt diskussion om det som avhandlats eller att en ny kategori diskuteras.

Uppmana samtalsledare att inledningsvis i en diskussion gå laget runt och låta alla komma till tals för att sedan släppa diskussion fri. Därmed ökar chansen att fler intressanta perspektiv kommer upp på bordet.

Diskussionsfrågorna är uppdelade i olika ”paket”, kategoriserade utifrån olika vinklingar och perspektiv. Ni väljer självklart själva vilka av dessa som ska avhandlas. I det kommande presenteras de olika kategorierna och tillhörande frågor.

Frågepaket 1: Brainstorma

Låt gruppen själv komma fram till vilka frågeställningar som ska diskuteras genom att gå laget runt.

Frågepaket 2: Använd en metod

Använd till exempel metoden PMI (Plus, Minus, Intressant) för att hitta deltagarnas egna ingångar till boken och börja diskutera utifrån detta.

Frågepaket 3: Arbetsplatsen

- På Jonnys nya arbetsplats finns det medarbetare som utifrån deras agerande förefaller ha olika typer av människosyn. Vilka är dessa karaktärer och vad karaktäriserar deras åsikter? Är du van vid att det på din arbetsplats förekommer diskussioner om människosyn? Om så, vilka effekter brukar det få?
- Jonny står i valet och kvalet. Ska han byta arbetsplats eller inte? Vilka komponenter är viktiga för att vi ska vilja stanna på vår arbetsplats?
- I boken ställs Jonnys arbetsplats inför en tragisk händelse, en elev hittas död. Vad är viktigt att tänka på när sådant händer? Har du själv varit med om något liknande och hur hanterades det?
- Är du van vid att hantera konflikter på din arbetsplats? Om ja, berätta hur du fått den erfarenheten. Om nej, vad ser du för farhågor?

Frågepaket 4: Livsval

- Jonnys fru Anna är emot att han byter arbetsplats av ideologiska skäl. Vilken hänsyn ska vi ta till vår partner när det gäller avgörande livsval?
- Hur viktigt är ideologiska perspektiv och värderingar när du har gjort avgörande val i livet?

Frågepaket 5: Skolan

- Karaktären Jenny Morang menar att det behövs mer omtanke gentemot eleverna i skolan. Vad tänker du om det och vilka möjlighet och utmaningar finns?
- Skolans uppdrag är att fostra våra barn till demokratiska samhällsmedborgare och att få dem att träna olika förmågor och lära dem saker. Är vi rätt ute? Finns det annat som skolan också borde fokusera på (bortsett från omtanke)?
- Skolan får ofta kritik för bristande handlingskraft och att det förekommer problem bland elever. Men är inte skolan en spegling av samhället? Eller är det verkligen skolans fel och vad ska i så fall göras åt alla utmaningar?

Frågepaket 6: Hälsa

- Allt fler barn och unga mår dåligt. Detta märks i skolan. Vad ska vi göra åt det?
- Allt fler barn kan inte tillgodose sig skolans undervisning. De behöver utredas och de behöver anpassningar. Vad kan detta bero på och vad kan göras åt problemet?

- I boken beskrivs en hel del aspekter på hur unga hamnar fel i livet. Vilka karaktärer handlar det om? Beskriv dem och vad de råkar ut för. Är det fler individer idag än tidigare som hamnar fel? Varför, varför inte?

Frågepaket 7: Samhället

- Det verkar finnas en resursbrist (eller felriktade prioriteringar av befintliga resurser) i samhället som medför att alla inte får den hjälp de behöver. Det kan handla om gamla, sjuka, arbetslösa, nyanlända, elever, barn med diagnoser eller särskilda behov. Vad ska vi göra åt det?
- Vilka för- och nackdelar finns med privatägd offentlig verksamhet inom exempelvis skola och sjukvård?
- När mjuka sektorer privatiseras kan det finnas en upplevelse av att människor blir handelsvaror som kan ”köpas”. Ge exempel från boken där detta blir tydligt.
- Hur tror du att samhällets unga påverkas av det fria skolvalet på grundskolan?

Frågepaket 8: Karaktärer

- Några av karaktärerna ställs inför moraliska dilemman. Vilka och i vilka situationer? Hur löser de detta?
- Vilken karaktär tycker du sämst om och varför?
- Vilken karaktär tycker du bäst om och varför?
- Vilken karaktärs utveckling under historiens gång överraskade dig mest. Varför?

Frågepaket 9: Storyn

- Vad blev du mest förvånad av i den här berättelsen och varför?
 - Vad blev du mest frustrerad av i den här historien och varför?
 - Vilken roll spelade Anna Pedersen i historien?
 - Hur uppfattar du slutet? Vad var det egentligen som hände?
-

3. UTBILDNINGSBLOCK

Metod

Oavsett om det är en stor eller liten grupp som ska bearbeta boken tillsammans behövs en person som leder arbetet framåt. Denna person ska ha läst boken noga och vara väl insatt i denna studiehandledning.

Tillse att alla deltagare har läst boken och att det finns några exemplar tillgängliga. Dela upp deltagarna i mindre grupper om behov finns och utse i så fall en samtalsledare i respektive gruppering.

I det här kapitlet finns det fyra olika utbildningsblock som en gruppering kan arbeta med tillsammans. Blocken bygger inte på varandra utan kan användas flexibelt. Skillnaden jämfört med frågepaketen är att utbildningsblocken har en bestämd struktur och innehåller någon typ av fördjupande material för användaren att ta del av.

Utbildningsblockens struktur är uppbyggd enligt följande:

- **Inledning:** ramar in utbildningsblocket och kopplar det till boken.
- **Förförståelse:** vad vet du och dina gruppmedlemmar redan om utbildningsblockets tema?
- **Påfyllnad:** du får till dig information eller fakta för att förhoppningsvis berika dina kunskaper inom området.
- **Reflektion:** du kommer enskilt få fundera på vilka tankar och idéer som väckts hos dig efter att du fått ta del av mer information.
- **Diskussion:** du pratar med dina gruppmedlemmar utifrån de reflektioner som var och en gjort.
- **Avslutning:** blocket sammanfattas.

Utbildningsblock 1: Människosyn

Inledning

I boken förekommer personer som har olika syn på olika människors förmågor och deras möjlighet att ta till sig ny kunskap. Det här grundar sig ofta i medvetna eller omedvetna värderingar som utan tvekan kan påverka elevernas prestation i skolan. I det här blocket ska din syn på detta kartläggas och ni ska prata om vad som behöver göras generellt i samhället för att säkra att så många som möjligt får ett konstruktivt bemötande.

Förförståelse

Fundera på dessa frågeställningar. Vad tänker du om detta?

- En människa föds till den hen blir eller är en produkt av sin miljö?
- Utbildning handlar om att visa vad man kan eller visa vad man lärt?
- Vissa människor är födda till att lära sig eller alla människor kan om de har rätt förutsättningar?

Påfyllnad

- Läs s. 14-18 i "Människosyner".
<https://www.smer.se/wp-content/uploads/1994/04/M%C3%A4nniskosyner.pdf>
- Läs texten:
<https://www.sonder.se/bloggen/manniskosyner-grunden/>

Reflektion

Efter att ha tagit del av artiklarna, finns det något som ändrar din uppfattning utifrån dina svar på frågorna under förförståelsen? I så fall vad?

Diskussion

- Låt alla i gruppen dela sina reflektioner och diskutera likheter och skillnader.
- Om det nu är så att vuxnas syn på människan och hur vi lär oss påverkar barnens utvecklingspotential, hur ska vi som samhälle säkra att så många som möjlighet får ett konstruktivt bemötande?

Avslutning

- Var och en funderar ut en tanke som man tänkt under arbetet med utbildningsblocket som man inte tänkt förut.
- Dela era tankar med varandra.

Utbildningsblock 2: Psykisk ohälsa

Inledning

En röd tråd i ”Snälla, krama mig” är det faktum att många barn och unga av olika anledningar inte mår bra. Detta trots att Sverige anses vara ett av världens bästa länder att växa upp i. I det här blocket ska du få reflektera över varför du tror att det är som det är, få ta del av statistik kring detta och tillsammans med dina gruppmedlemmar fundera på vad vi som samhälle tillsammans ska göra åt det.

Förförståelse

Fundera på dessa frågeställningar. Vad tänker du om detta?

- Sverige är ett av världens rikaste länder men ändå är den psykiska ohälsan bland barn och unga utbredd. Varför?
- Har du själv varit drabbad av psykisk ohälsa eller kommit i kontakt med det på annat sätt? Vilka uttryck tog det och vad blev konsekvensen för individen och för familjen.

Påfyllnad

- Skumma igenom BRIS årsrapport för 2019.
https://www.bris.se/globalassets/om-bris/bris-rapport-2020/bris_arsrapport2019.pdf
- Skumma igenom rapporten ”Skolbarns hälsovanor i Sverige”.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/s/skolbarns-halsovanor-i-sverige-201718---grundrapport/>
- Läs bilaga 1, ”Är nationell statistik lösningen på utmaningen med stor frånvaro i skolan?”, längre bak i handledningen och fokusera på psykisk ohälsa i innehållet.

Reflektion

Efter att ha tagit del av artiklarna, finns det något som ändrar din uppfattning utifrån dina svar på frågorna under förförståelsen?

Diskussion

- Låt alla i gruppen dela sina reflektioner och diskutera likheter och skillnader.
- Vad skulle behöva göras för att fler ska må bättre? Utgå från perspektiven samhället, politikerna, myndigheter, skolan, folk i allmänhet och dig själv.

Avslutning

- Var och en funderar ut en tanke som man tänkt under arbetet med utbildningsblocket som man inte tänkt förut.
- Dela era tankar med varandra.

Utbildningsblock 3: Skolans uppdrag

Inledning

I Sverige definieras skolans uppdrag i skollagen och i läroplanerna. I stora drag handlar det om att skolan ska fostra barnen till demokratiska medborgare, får dem att träna olika förmågor och lära dem saker som de kan ha nytta av som vuxna. Utifrån det faktum att allt fler barn och unga på olika sätt mår dåligt, kan man fråga sig om det saknas något i detta uppdrag. I ”Snälla, krama mig” menar karaktären Jenny Morang att det skulle behövas mer av omtanke i skolan för att fler barn ska lyckas. Ligger det något i det?

Förförståelse

Fundera på dessa frågeställningar. Vad tänker du om detta?

- Vad upplever du att skolans är till för?
- Har du mått dåligt under din skoltid och i så fall varför?
- Hur upplever du att personal i skolan hanterat elever som på olika sätt visar att de mår psykiskt dåligt?
- Hur upplever du att personal i skolan hanterat konflikter mellan elever?

Påfyllnad

- Läs texten:
<https://www.skolporten.se/forskning/intervju/relationer-viktig-del-av-lararyrket/>
- Skumma igenom Friendsrapporten:.
https://friends.se/uploads/2021/08/Friendsrapporten_2021.pdf
- Läs bilaga 1, ”Är nationell statistik lösningen på utmaningen med stor frånvaro i skolan?”, längre bak i handledningen och fokusera på lösningarna.

Reflektion

Efter att ha tagit del av artiklarna, finns det något som ändrar din uppfattning utifrån dina svar på frågorna under förförståelsen?

Diskussion

- Låt alla i gruppen dela sina reflektioner och diskutera likheter och skillnader.
- Om skolans uppdrag skulle omformuleras, vilka delar skulle ändras och vilka skulle läggas till? Vad skulle det få för konsekvenser?
- På vilket eller vilka sätt skulle omtanke kunna få en viktigare roll i skolans värld?

Avslutning

- Var och en funderar ut en tanke som man tänkt under arbetet med utbildningsblocket som man inte tänkt förut.
- Dela era tankar med varandra.

Utbildningsblock 4: Det fria skolvalet

Inledning

Händelserna i boken utspelar sig på en fristående skola. Mycket av det som händer skulle lika väl kunna ske på en kommunal enhet, men inte allt. Friskolors vara eller inte vara är en ofta debatterad fråga och de ideologiska skillnaderna är tydliga. Frågan är, vad är bäst för barnen?

Förförståelse

Fundera individuellt på dessa frågeställningar. Vad tänker du om detta?

- Det finns skolor i landet som har elever som presterar bättre och sämre än genomsnittet. Vad beror det på?
- Statistiskt har fristående skolor elever som presterar bättre än genomsnittet. Innebär det att fristående skolor är bättre än kommunala? Varför, varför inte?
- Vilka är för- och nackdelarna med det fria skolvalet?

Påfyllnad

- Läs bilaga 2, "*Löser vi samhällets strukturella utmaningar genom att lägga ner 'dåliga' skolor?*" längre bak i denna studiehandledning.
- Läs bilaga 3, "Bakgrund till skolmarknaden"
- Läs artikeln:
<http://evidensbaseradpolicy.se/samlingssida-for-argumentationslistor/friskolor-och-skolval/>

Reflektion

Efter att ha tagit del av artiklarna, finns det något som ändrar din uppfattning utifrån dina svar på frågorna under förförståelsen?

Diskussion

- Låt alla i gruppen dela sina reflektioner och diskutera likheter och skillnader.
- Det finns för- och nackdelar med alla system. Hur borde vårt skolsystem se ut i framtiden för att det ska gynna alla våra barn? Vad behöver förändras?

Avslutning

- Var och en funderar ut en tanke som man tänkt under arbetet med utbildningsblocket som man inte tänkt förut.
 - Dela era tankar med varandra.
-

BILAGA 1

Observera att detta är en debattartikel med inslag av personligt tyckande.

Är nationell statistik lösningen på utmaningen med stor frånvaro i skolan?

Det finns idag en problematik med relativt hög ogiltig frånvaro i den obligatoriska skolan. Varför stannar barnen hemma och vad behöver göras så att de kommer tillbaka?

Skolinspektionens rapport ”*Omfattande ogiltig frånvaro i Sveriges grundskolor*” (2015) grundar sig på en enkätundersökning riktad till Sveriges kommuner. Resultatet visade att knappt 1700 skolpliktiga elever nationellt hade ogiltig sammanhängande frånvaro i minst en månad. Av dessa hade nästa 200 varit frånvarande i mer än ett läsår. 18 000, motsvarande knappt 2 procent, hade varit ogiltigt ströfrånvarande under en period av två månader eller mer.

I våras fick Skolverket i uppdrag av regeringen att utreda hur en nationell insamling av elevers skolnärvaro skulle kunna fungera. I debattartikeln ”*Nationell statistik ökar närvaron i skolan*” publicerad i Svenska Dagbladet 27/5 2021 argumenterar ett antal debattörer med förankring inom skolväsendet för att denna statistik behövs. Dessa data skulle bidra till att ge information om orsaker till den stora frånvaron och skulle kunna användas för att förhindra den. Artikelförfattarna menar att i den kontext som svensk skola befinner sig i dag, med bristfälliga resultat, är det av stor vikt att komma till bukt med frånvaron.

Frågan är om nationell statistik är lösningen? Som jag ser det behöver de bakomliggande orsakerna kartläggas på djupet. Min teori är att den utbredda psykiska ohälsan bland unga mycket väl kan ha med saken att göra.

Inom ramen för WHO:s forskningsprojekt ”*Skolbarns hälsovanor*” har svenska barns och ungas mående kunnat följas från 1985. En avstämning gjordes i projektet 2017/2018 och visade att drygt 60 procent av flickorna och 30 procent av pojkarna i 15-årsåldern hade haft minst två psykiska besvär mer än en gång i veckan under de senaste sex månaderna. 1985/1986 var samma siffra för flickorna

drygt 30 procent och för pojkarna 15 procent. En dubbling på drygt 30 år! I jämförelse med de övriga nordiska länderna, förekommer de psykiska besvären cirka 50 procent oftare hos den svenska 15-åringarna 2017/2018. 1985/1986 var skillnaderna mellan länderna i stort sett obefintlig.

Enligt BRIS (Barnens Rätt I Samhället) generalsekreterare Magnus Jägerskog är vi ett samhälle som med tiden blivit sämre på att tillgodose barns rättigheter. Ett mått som underbygger detta uttalande är just antalet samtal till BRIS. Jag har valt att bortse från den senaste statistiken som berör utvecklingen under 2020 beroende på pandemins möjliga effekter och i stället anges siffror från 2019.

De vanligaste kontaktorsakerna till BRIS detta år var *psykisk ohälsa, familj och familjekontakter samt våld, övergrepp och kränkningar*. Under året hade BRIS 27000 kontakter med barn vilket var en ökning med två procent jämfört med året innan.

Anmärkningsvärt i övrigt var att samtalen om självmord ökade med 88 procent mellan 2016 och 2019. Samtalen om fysiskt våld ökade med 54 procent mellan 2016 och 2019. Samtalen om sexuella övergrepp ökade under samma tidsspann med 15 procent.

Våra barn och unga är ständigt uppkopplade. För dem är det viktigt att lyckas och att synas. Ideal och utseende blir då centralt. Samtidigt kan det finnas förutsättningar som gör vardagen till en utmaning. Som barn kan man ha social fobi, vara mobbad, orolig, ha svåra hemförhållanden, har svårt att sitta still, svårt för att lära sig eller konstant misslyckas socialt i skolan.

Allt detta sammantaget kan bidra till den psykiska ohälsan. Vi hamnar i en ond cirkel där våra barn och unga riskerar att må sämre och sämre och undviker att gå till skolan. Konsekvenserna blir på sikt stora för individen, deras familjer och det samhällsekonomiska hjulet.

Så vad ska vi göra åt det? Nationell statistik behövs, men det är så mycket större förändringar som behövs för att alla barn ska ta sig till skolan. Jag har tre förslag!

För det första. Det föds cirka 110 000 barn i Sverige varje år. I en tid av snabba samhällsförändringar, där nya förutsättningar hela tiden tillkommer, ökar behovet av stöd till dem som är sina barn närmast. Se bara hur mobiltelefoner förändrat barns och ungas beteendemönster! Mitt förslag är därför att samhällets olika institutioner arbetar mer systematiskt med *utbildning för föräldrar* på olika nivåer utifrån en nationell styrning.

För det andra. Allt ansvar för att få till en förändring kan inte läggas på skola och vårdnadshavare. De strukturer vi bygger upp, de värderingar och sociala mönster som förekommer ute i samhället kommer förr eller senare dyka upp i våra skolmiljöer. Reformera därför samhällets samlade arbete med barn och unga genom en *nationell plan* där förutsättningar skapas för ökad samverkan mellan institutioner och där konkreta riktlinjer ges för det förebyggande arbetet.

För det tredje. Skolans uppdrag är riktat mot kunskap och förmågor samt att barn och unga ska utvecklas till demokratiska samhällsmedborgare.

Jag har verkat i skolans värld i drygt 20 år och har inga invändningar, men under senare tid har det slagit mig att något saknas för att motverka den psykiska ohälsan.

Under rubriken "Skolans uppdrag" i "*Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*" står att "*skolan ska präglas av omsorg om individen, omtanke och generositet*". Det är dock inte konkretiserat mer än så vilket medför att risken är att det inte får det genomslag som krävs.

Omsorg och omtanke behöver ta en större plats i skolmiljöerna med tydligare styrning via de nationella styrdokumenterna. Barnen behöver vara trygga och välmående för att ta sig till skolan och uppnå de krav som ställs.

En nationell frånvarostatistik löser inte utmaningarna. För ett bättre mående och ökad närvaro i skolan krävs strukturella förändringar som tar tid. Medan vi väntar kan

vi krama barnen och låta den genuina omtanken få ett större utrymme för en gynnsammare resa in i framtiden.

Anders Gréen

BILAGA 2

Observera att detta är en debattartikel med inslag av personligt tyckande.

Löser vi samhällets strukturella utmaningar genom att lägga ner "dåliga" skolor?

Debatten kring fristående skolor tenderar att mer handla om ideologi än kloka, strategiska val. Detta kan komma att få drastiska konsekvenser för framtiden.

Gunnar Hökmark (M) menar på DN Debatt 15/8 2021 att många av Sveriges 1700 grundskolor karaktäriseras av

bristfällig kunskapskvalitet, oordning och oreda som leder till svaga studieresultat. Dessa skolor fördjupar och försvårar en segregation som är vårt samhälles kanske största problem samtidigt som de årligen berövar tusentals elever en framtid som borde vara deras.

Hökmark anser att dessa "dåliga" skolor i stor utsträckning är kommunala. Slutsatsen dras bland annat utifrån att

omkring 80 procent av de fristående grundskolorna når 90-100 procent gymnasiebehörighet, något som bara 25 procent av de kommunala grundskolorna klarar av.

Gunnar Hökmark skriver att Skolinspektionen behöver få förutsättningar för att kunna göra fler inspektioner och att skolor som inte håller måttet då ska stängas. Hökmark har tre förslag på var vad som ska hända med de elever som då blir utan skola. Eleverna kan fördelas ut på befintliga skolor, friskolor kan snabbt få etablera nya skolor, eller så kan fristående skolkoncerner ta över kommunala skolor.

Utifrån detta ställa jag mig två frågor. 1) Får vi ett gynnsammare samhälle om "dåliga skolor" läggs ner? 2) Är friskolor som verksamhet betraktat bättre än kommunala?

I början av 1990-talet genomfördes två centrala reformer inom svensk skola. 1991 verkställdes kommunaliseringen och ett ökat ansvar för skolans drift försköts från staten till kommunerna.

Året efter, 1992, verkställdes friskolereformen som innebar att andra än kommuner nu kunde driva skolor. Som

en förutsättning för detta infördes även det fria skolvalet som gav eleverna möjlighet att själva välja skola.

Initialt fanns det relativt få fristående skolor och ett fåtal elever valde dem. Det handlade om cirka en procent av alla elever som gick på en fristående skola under de första läsåren på 1990-talet. Idag är cirka 17 procent, eller cirka 800 skolenheter, fristående på grundskolan. Motsvarande siffra på gymnasiet är 33 procent. Tillväxten av fristående skolenheter har alltså varit mycket stor.

År 2021 är Sverige det enda land i världen som har skolor som finansieras av offentliga skattemedel och som får drivas och drivs av riskkapitalbolag som gör vinst. Under de senare åren av 2010-talet børsintroducerats ett flertal bolag i Sverige som driver skolor. Fyra stora koncerner, alla inte börsnoterade, gjorde tillsammans i genomsnitt en vinst per år motsvarande cirka 800 miljoner kronor.

Här är vi nu och i politiken, lite förenklat, finns två läger. Å ena sidan de som tycker att det är bra att elever och föräldrar kan välja fristående alternativ eftersom dem, enligt Hökmarks statistikgenomgång, är bättre och effektivare än kommunala och då också kan ta ut vinst. Å andra sidan de som är överens om att det är tveksamt med vinstuttag på skattemedel men som antingen tycker att det ska finnas ett visst mått av valfrihet eller inte alls.

Det här är ett exempel på en fråga som riskerar att bäddas in i en ideologisk dimma och därmed blir svår att hitta en lösning på. Det är tragiskt, inte minst för barnen och deras framtid!

Personligen, med erfarenhet från att ha arbetet inom skola både kommunalt och privat, är min åsikt att valfrihet och mångfald berikar och utvecklar eleverna, skolan och samhället. Ur den aspekten är det relevant att vi har friskolor.

Att som Hökmark dela in skolor som ”bra” och ”dåliga” utifrån statistik och vem huvudmannen är har sina utmaningar. Jag tänker exempelvis på att

1. kommunala skolor som anses ”dåliga” finns ofta i bostadsområden och stadsdelar där det inte fanns något annat alternativ och de som bor där har inte förmågan att välja något annat.

2. fristående skolor har kösystem och om man inte sätter sina barn i kö tidigt får man ingen plats vilket i sig kan bidra till segregation.
3. fristående skolor kan rikta sin reklam, utifrån sin inriktning, till målgrupper som normalt har goda förutsättningar socialt och ekonomiskt.
4. det fria skolvalet gör det enklare att ta till ett skolbyte än att ta tag i problemet för elever och föräldrar. Detta skapar generella utmaningar och bidrar till att barn och unga kan hoppa mellan skolor under hela sina skoltid utan att få rätt stöd.

Utifrån dessa fyra påståenden går det att anta att andelen elever med stabila hemförhållanden och överlag goda förutsättningar väljer fristående alternativ. En konsekvens av det är att vi kan anta att skolresultaten på dessa enheter är bättre än på enheter som saknar kösystem.

Slutsatsen är att kommunala skolor och fristående skolor inte har samma förutsättningar. Därför kan vi inte ha belägg för att en fristående skola skulle vara bättre (som verksamhet betraktat) än en kommunal. Hökmarks förslag att låta fristående aktörer ta över kommunala blir då ett socialt experiment. Vad händer om en fristående skola, som idag har ett koncept utifrån ordning och reda för dem som klarar av det, får ta emot elever med instabila hemförhållanden och funktionsnedsättningar? Kalkylerna kommer inte hålla, vinsten blir lägre och ägarna lägger ner. Eleverna får gå tillbaka till det kommunala alternativet, om det finns kvar!

Min åsikt är att ovan beskrivning bidrar till att Gunnar Hökmark (och andra) skjuter bredvid målet. Det är inte frågan om vem som bedriver skolor som är utmaningen, det är helt andra mekanismer som styr. Om skolan är en spegling av samhället är det fullt logiskt att påstå att i en värld där det finns ”dåliga” skolor, är det följaktligen något allvarligt fel på det samhällets strukturer.

Att inse att det finns stora strukturella utmaningar i samhället är nedslående men också motiverande till att hitta lösningar. Det som gör mig mest orolig är att frågan om

ideologi verkar vara viktigare för våra politiker än att hitta orsakerna till problemen.

Från min horisont, som är politiskt obunden, ser jag två möjliga startpunkter till förändring.

För det första. Om det nu finns ”dåliga skolor” och vårt samhälle har strukturella problem, är det dess invånare vi ska satsa på. En stor andel av våra barn och unga, vår framtid, drabbas oftare av psykisk ohälsa och presterar då sannolikt också sämre i skolan. Reformera samhällets samlade arbete med barn och unga genom en *nationell plan* där förutsättningar skapas för ökad samverkan mellan institutioner och där konkreta riktlinjer ges för det förebyggande arbetet (se artikel bilaga 1). Med ökat välmående hos eleverna ökar resultatet och måluppfyllelsen oavsett om det är kommunal eller fristående skola.

För det andra. Inom buddhismen pratas det om ”*den gyllene medelvägen*”, som handlar om att hitta balans i livet. I Sverige brukar vi skämtsamt säga att vi är ”*mellanmjölkens land*”. I frågan om hur skolor ska drivas tror jag på en medelväg där man väljer ut de bästa beståndsdelarna av en fri marknad men låter staten styra upp mer än vad som är fallet idag.

Ett exempel på förslag som framkommit i debatten har varit att slopa kösystem i fristående skolor. Detta kan absolut vara en väg framåt. Generellt finns det behov av att *se över skolsystemet* för att garantera likvärdighet, motverka segregation och bilden av att kommunala skolor är ”dåliga” och fristående är bra.

Oavsett vad som behöver göras för att reformera den obligatoriska skolan, behöver vi minnas det som politikerna hade i åtanke på 1940- och 1950-talen: de ville skapa en sammanhållen grundskola för alla och den blev verklighet 1963. Vi har fortfarande ett skolsystem för alla, men frågan är om vi har skolor som möter upp alla barns individuella förutsättningar? Jag är tveksam till det.

Lägg ner den ideologiska stridsyxan i stället för de ”dåliga” skolorna, fokusera på orsakerna till samhällets strukturella

utmaningar och enas om konstruktiva lösningar som gynnar alla. Det är våra barn det handlar om, vår framtid!

Anders Gréen

BILAGA 3

Observera att detta är en text med inslag av författarens egna slutsatser med kopplingar till romanen "Snälla, krama mig".

Bakgrund till skolmarknaden

I Sverige kan skolenheter antingen vara kommunala eller fristående. Kommunen är ägare (huvudman) för kommunala skolor. En förening, en stiftelse eller ett bolag kan vara ägare (huvudman) för fristående skolor. Även om en fristående skola inte "ägs" av det offentliga, finansieras dess verksamhet med skattemedel. I Sverige finns även privatskolor som helt eller delvis finansierar sin verksamhet med elevavgifter.

I början av 1990-talet genomfördes två centrala reformer inom svensk skola. 1991 verkställdes kommunaliseringen. Ett ökat ansvar för skolans drift försköts från staten till kommunerna. Beslutet kritiserades och kritiserades fortfarande från olika håll. En kritik som framförts är att likvärdigheten mellan skolorna nationellt minskat och att respektive kommuns budget i större utsträckning än tidigare styr hur mycket resurser skolorna ska få för att driva sin verksamhet. Över lag var lärarna kritiska till reformen då de ansåg att deras status försämrades när de gick från statligt anställda till kommunalt anställda.

Året efter, 1992, verkställdes friskolereformen som innebar att andra än kommuner nu kunde driva skolor. Som en förutsättning för detta infördes även det fria skolvalet som gav eleverna möjlighet att själva välja skola. Tidigare hänvisades barnen automatiskt till den skola som låg närmast folkbokföringsadressen.

Initialt fanns det relativt få fristående skolor och ett fåtal elever valde dem. Det handlade om cirka en procent av alla elever som gick på en fristående skola under de första läsåren på 1990-talet. Idag är cirka 17 procent, eller cirka 800 skolenheter, fristående på grundskolan. Motsvarande siffra på gymnasiet är 33 procent. Tillväxten av fristående skolenheter har alltså varit mycket stor.

Å ena sidan är kommunala skolor en del av, i många fall, stora offentliga organisationer. Möjlighet till vinstuttag existerar inte då skolenheten är en del av den större helheten.

Fristående skolenheters ägare kan å andra sidan, om intäkterna är större än utgifterna, ta ut vinster.

I slutet av 2010-talet förekom en intensiv debatt i det svenska politiska landskapet i frågan. Röster från bland annat den politiska vänstern gjorde gällande att vinster på skattepengar i välfärden, däribland på utbildningsområdet, skulle förbjudas eller åtminstone begränsas. Ett konkret förslag lades fram av den socialdemokratiska regeringen tillsammans med vänsterpartier som gjorde gällande att begränsa vinsterna till sju procent av ett skolföretags omsättning. Förslaget fick inte majoritet i den svenska riksdagen.

År 2021 är Sverige det enda land i världen som har skolor som finansieras av offentliga skattemedel och som får drivas och drivs av riskkapitalbolag som gör vinst. Under de senare åren av 2010-talet børsintroducerats ett flertal bolag i Sverige som driver skolor. Fyra stora koncerner, alla inte börsnoterade, gjorde tillsammans i genomsnitt en vinst per år motsvarande cirka 800 miljoner kronor.

Handlingen i ”Snälla, krama mig” utspelar sig på en fristående skolenhet. Det finns inget som säger att kommunala skolor är bättre eller sämre än fristående eller tvärt om. En fördel som ofta lyfts fram av dem som arbetar på fristående skolor är att de erbjuder snabbare beslutsvägar och ett större mått av möjligheter till påverkan jämfört med kommunala.

En nackdel som många som inte arbetar inom den fristående skolesektorn ofta lyfter fram är att de finansieras av offentliga medel och att dessa företag gör vinst på detta. Något liknade finns inte inom den kommunala sektorn. De pengar som eventuellt blir över faller automatiskt tillbaka till medborgarna.

Alla privata aktörer inom skolbranschen gör inte stora vinster. De skapar helt enkelt en bättre skola till en lägre kostnad. Inte att förglömma. Det finns alltid negativa undantag. De friskolor som beskrivs i ”Snälla, krama mig” ska ses just som sådana, undantag. De ska också ses som avskräckande exempel på hur illa det skulle kunna gå.

Anders Gréen